

logia aràbiga del rof i tronadíssim dicc. d'Eguílaz (entre altres raons aquell mot sona *šabéb* en àrab parlat).

La varietat de formes que documento en el DCEC/DECH, corresponents a les diferents terminacions flexionals de la llengua gitana, ho comprova de sobres: *chavea*, *chavó*, *chaví*, *chey*, *chay*, més o menys usades en castellà agitanat. Els estudis de Tagliavini (ARom. xxii, 253-4) i MLWagner (Notes Ling. Arg. B., 103; VKR III, 114; i en fi *Journal of the Gypsy Lore Soc.* III, vol. xvi, 32) van dar-ne demostració acabada. Cert que l'etimologia última del mot tsigànic no s'ha pogut establir, però en tot cas està disseminat entre els gitanos de tot Europa; no fóra tan desencaminat pensar que els gitanos vagin rebre'l d'un mot de l'arrel aràbiga *šabb* durant la seva peregrinació des del Penjab per l'Iran etc.; llavors hauria de venir de l'ar. *šabb* 'noi' [S. xiii, Fayumi], *šabba* 'noia' [1003, Djauharf: Lanc, 1495b]. Però ni això és probable car ni la *š*- gitana ni la *-v*- hi lligarien.

Més argòtiques i agitanades són i han estat les formes *xaveia* o *xiveia* (BDC VII, 66, 67) < gitano *čavaia* vocatiu m. sing. I *xava*, que en el segle passat, encara era propi i típic dels gitanos catalans, com el rambler o tractant de bestiar que posà en escena EmVilanova: «si tu no has pogut entendre les entreletes [cf. TE-LA] de la paya, no t'amohinis més, *xava*, dexa-la-allà, que Déu l'ampari an ella i al seu rambler» (O. C. II, 123). En la meua infància, c. 1911, ja s'usava en certs barris vells de Bna., entre noiets de família obrera i honorable (sobretot en voc.: *ep*, *xava...*; i tu, *xava*, *què fas?*; *aquell xava li va dir...*) i després ha quedat com designació del parlar de la gent de parlar impudicament inculte (no sempre pobrissalla): una sèrie d'expressions vulgars d'una senyora elegant «ornaven el seu lèxic de coents o de *xaves*», Joan Oliver (*La Dama ambivalent*, v. 26; *El Món*, 3-vi-83). *Xavaloes* o *javaloes*, CastPna., per floreig verbal amb el nom del poble baix-aragonès de *Javaloyas* (cpt. de l'àrab *ğabal* 'muntanya').

Xavali 'senglar', pres de l'arabisme castellà JABALI *Xavalla*, del castellanisme *xavo* (VUIT); millor: (*moneda*) *engrunada*, *engrunats*, *metralla* *Xavar*, *xavat*, V. *xevat*

XAVEGA, de l'ar. *šabaka* 'xarxa', derivat de l'arrel *šabak* 'embolicar, entrellaçar, enganxar'. □ 1.^a doc.: *exàvega* i *xàvega*, 1311.

L'InuLC dona cites de *exavega*, amb sentit de xarxa, en docs. ross. de 1311, 1380, 1383, 1432 i 1440; *xavega* el 1448 (sempre amb *-v*-); començant per «*Xavegua boli*» en b-ll. rossellonès (amb genitiu de *bolus* 'bol, pescada'); i vegeu-ne d'altres a BOL (II, 58a34, 45, 51 n. 3).

«Vendre de totz los guasa<n>yages que nós fasam en mar ---; e que'l senyor de la *xàvegua* o del bollig sia tengut d'ajustar ---» 1311 (RLR xxix, 60). El castellà Mtz. de Toledo (educat a València), i referint-se a Catalunya, conta: «Bernat de Cabrera --- començó a descender por la torre abaxo; e en medio de la torre tenia

una rred de esparto gruessa abyerta, que allá llaman *xàvega*» (*Corbacho*, 1438, I, cap. 17, ed. Simpson, p. 59). Però la variant amb *e*- restà llarg temps més freqüent: «semblant és, lo regne del cel, a *exàvega* mesa per a peyscar; e quant és plena, tira-la a la riba de la mar», StVicentF (*Quar.*, 120.180); «paren hòmens pus tost levats de la calsolaria o *exavega* que no ---» 1429 (p. 455.12f.), adaptació lliure de l'original del *Decam.* (VIII, § 5), on la idea de grosseria, allí simbolitzada per l'arada pagesa, es representa aquí amb el pescador pobre que tira l'art.

En un semblant sentit abstracte de 'grosseria' devia usar-lo el valencià G. Guerau de Montmajor, en el seu poema satíric de 1580 *La Xàvega dels Notaris* (RHisp. xxxix, 551). De ser temptats per les monges «de mil, un fuig, / mas infinits / són qui sos dits / volenter ohen: / tals, prest se clohen / en llur *exàvega*; / qui en llur tàvega / mal punt és pres, / may per jamés / ne pot exir», JRoig (*Spill*, 5913).

El DAG. aporta «una *xàvega* per a palla» de Vic 1774, i Bna. 1706; *xàvega* Belv.; «*xavega*: barcina, Andalucíá, Sanelo II, 55v.

Encara que predomina la pronúncia amb *-v*-, alguns val. ho diuen amb *-b*-: EnrValor (c. Castalla) i Fullana; però J. G. M. (c. 1955) ho ha sentit amb *-v*- a Xàbia, Gandia etc. Tanmateix, a Miramar de Gandia em deien *šabigóns* (infra) i *šabiges*; aquest = *sársjes de cordes* (no sé si també arganells), 1933. També a part de Mallorca; en el Port d'Andratx: «as *Corb Mari* hi amollen arts, *šabiges*», «a X., *səč šabigəs* també hi fan cales» (1964): com que allà *ga* és fortament palatal s'explica la *i*, i també el fet que sovint oím quasi només *šabias*. Cf., encara, *AlcM*, s. v. *aixàvega*, *sàbiga* i *aixàpiga* [X XAPAR].

Com que el verb àrab *šabak* no solament significa 'embolicar, entrellaçar' sinó també «accrocher, grafer, cramponner; jeter le grappin sur, s'emparer de; grappiner, accrocher un vaisseau avec le grappin» (Boqtor), s'explica que *xàvega* hagi designat encara altres objectes diferents; que l'andalús *enjabegarse* tingui el sentit d'«enredarse un cable o una red en algún objeto del fondo del mar» (AlcVenceslada); i el venec. *sabega*, «croc ou grappin à plusieurs branches, dont on se sert pour draguer le fond de la mer et en retirer les objets perdus» (Jal, *Gloss. Naut.*).

És la mateixa eina que jo havia vist usar als pescadors de Sant Pol de Mar, d'on en tinc un croquis que vaig fer el 1930: un pal de fusta d'alguns pams de llarg, amb punta cap avall en figura de con, però un con format per cinc branquetes punxegudes que tomben cap amunt separant-se de la tija central: el feien «rasclar pel fons de la mar, per recollir alguna corda o peça de xarxa que, havent-se *estrapat*, hi hagués caigut (duia lligats uns ferros perquè s'enfonçés). «*Xàvaga*: buirac» Belv., altra acc. secundària. De les accs. i variants castellaness dono detalls a JABEGA [x-, 1543], DCEC/DECH; afegim-hi «*xabeca*: redcilla de cabeza, de oro y aljófar» a Granada a. 1562 (amb cita d'altres accs. aràbigues, en JMtzRuiz, *Scritti Ling. GBPellegrini*, 800).